

INTERNATIONAL
EJER
CONGRESS
ejercongress.org

XI International
Eurasian Educational
Research Congress

Tam Metin Bildiri Kitabı

XI INTERNATIONAL EURASIAN
EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

EJERCONGRESS 2024
TAM METİN
BİLDİRİ KİTABI

21-24 Mayıs
Kocaeli Üniversitesi
Türkiye

İrem Bıyık

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Ümit Kahraman

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı mülteci çocukların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik önerilerin incelendiği bir meta-sentez çalışmasıdır. Metasentez, farklı nitel araştırmaların sonuçlarını ve literatürü bir araya getirip sentezleyerek bir konu hakkında detaylı bir bakış açısı sunmayı amaçlar. Yapılan sentez sonucunda mülteci çocukların yaşadıkları başlıca sorunlar; dil ve kültür sorunları, aile ve çocuk yetiştirme kurallarının farklılığı, eğitim ve okul sorunları olarak tespit edilmiştir. Yapılan sentezde mülteci çocukların yaşadıkları sorunlara sunulan en sık çözüm önerileri; dil ve kültür desteği, eğitim erişimi ve fırsatları, aile ve toplum destekleridir.

Anahtar Kelimeler: *Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Çocuklar, Refugee Children*

Abstract

This study aims to explore the issues faced by refugee children and the solutions proposed to address these issues through a meta-synthesis approach. Meta-synthesis involves combining and analyzing results from various qualitative research studies to provide a comprehensive view of a topic. The synthesis identifies key problems faced by refugee children, such as language and cultural barriers, differences in family and child-rearing practices, and educational and school-related challenges. The most frequently suggested solutions include providing language and cultural support, improving educational access and opportunities, and offering family and community support.

Keywords: *Refugee Children, Migrant Children, Asylum Seekers, Displaced Minors*

Giriş

"Göç, bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013)." Göç, travmatik yaşam deneyimleri geçirmiş (Gencer, 2017) ve alıştıkları ülkelerinden uzakta yaşamak zorunda kalan çocuklar için kritik bir deneyimdir. Tunç (2015)'e göre çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç farklı kültürlerin karşılaşmasına neden olmakta ve farklı kültürlerle sahip insanların bir arada yaşamlarını sürdürme zorunluluğu uyum sağlama süreciyle birlikte zaman zaman uyumsuzluk ve çatışma boyutuna varan önemli sorunlara da gebe olabilmektedir. Bu sorunlar kültürlerarası iletişimin önündeki engeller olarak karşımıza çıkmaktadır (Tunç, 2015). Türkiye, jeopolitik konumu açısından dünya üzerindeki en önemli göç yollarından biri üzerinde bulunmakta ve bu nedenle geçmişten günümüze meydana gelen göç olaylarında transfer ülke konumunda bulunmaktadır (Yaylı ve Aslan, 2023). Göçmen çocukların ülkemizde belirsiz bir süreyle kalacakları ve ülkelerindeki risklerin devam ettiği göz önüne alındığında, çoğunluğunun eğitim çağında olduğu söylenebilir ve bu durum göçmenlerin eğitim ve uyum süreçlerindeki önemli zorluklara işaret etmektedir (Eren, 2019).

Göç eden insanlar göç ettikleri yerlerde mülteci olarak tanımlanabilmektedir. " Mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, ait olduğu sosyal grubu ve benimsediği siyasi görüşlerinden dolayı haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında olan ve söz konusu korku nedeniyle ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi olarak ifade edilmektedir (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2013). " Bu tanıma da dayanarak mülteci, genellikle savaş, zulüm veya insan hakları ihlalleri gibi acil bir tehlike nedeniyle kendi ülkesini terk eden kişiyken, göçmen, daha iyi yaşam koşulları veya ekonomik fırsatlar arayışıyla kendi isteğiyle başka bir ülkeye göç eden kişidir diyebiliriz.

Son yıllarda artan mülteci hareketleri, çocuklar üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Mülteci çocuklar, savaşın ve çatışmanın yarattığı travmatik deneyimlerle başa çıkmak zorunda kaldıkları için genellikle çeşitli sorunlarla karşılaşır. Türkiye, hem düzenli hem de düzensiz göçler yüzünden milyonlarca yabancıyı barındırmaktadır. (Koçak ve Durgun Kaygısız, 2023). Son yıllarda özellikle komşu ülkelerde meydana gelen çatışma ve iç huzursuzluklar, Türkiye'ye büyük göç dalgalarını tetiklemiştir. Bu göç sürecinde, ülkemiz, okul çağındaki yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunu sağlamak için çeşitli çözümler üretmeye odaklanmaktadır (Nurdoğan vd, 2016). Göç ettikleri yerde eğitimlerine devam eden mülteci çocuklar, ülkelerinde yaşanan ve yaşamış oldukları travmalar sonucunda eğitim süreçlerinde bazı problemler yaşanmaktadır (Karataştan ve Akcan, 2023).

Mülteci çocuklar; aile içi çocuk yetiştirme kurallarının çeşitliliği, kültürel normların farklılığı ve dil engelleri gibi birden fazla sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar eğitimlerini de etkilemektedir. Araştırmacılara göre mülteci öğrencilerin en çok yaşadığı problemlerden bazıları dil yetersizliği nedeniyle çocuklarla etkili bir şekilde iletişim kurulamaması, çocukların ihtiyaçlarının doğru algılanmaması ve buna yönelik müdahalelerde bulunulmamasıdır.

Yapılan bu çalışma ile mülteci çocukların yaşadıkları sorunları üzerine çalışmalar incelenmiştir. Bu metasentez çalışması, mülteci çocukların yaşadığı sorunları sistemli bir şekilde incelemeyi ve bu sorunların tespiti için yapılan alan taramalarını vurgulamayı amaçlamaktadır. Alan taraması, mülteci çocukların karşılaştığı çeşitli zorlukların kapsamlı bir değerlendirmesini sunarak, bu alandaki mevcut bilgi birikimine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Yöntem

Bu araştırma mülteci çocukların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik önerilerin incelendiği bir meta-sentez çalışmasıdır. Meta-sentez, nitel araştırmalardaki nitel bulguları nitel bir perspektifle değerlendirme, yorumlama ve özetleme sürecidir (Güneş ve Erdem, (2022). Meta-sentez, nitel çalışmaların sonuçlarını özetlemekle kalmaz, aynı zamanda bulguları yeniden kavramsallaştırır ve yeni anlayışlar geliştirmek için yorumlar yapar (Campbell vd., 2003). Bu süreç, yeni teoriler üretme, kavramsal modeller oluşturma ve mevcut bilgiye geniş kapsamlı bir anlayış eklemenin yanı sıra araştırmadaki boşlukları belirleme yeteneği sağlar. Kavramsal olarak zengin nitel araştırmaların meta-sentezleri, araştırma ve bilgi aktarımı için yüksek düzeyde kanıt sunma potansiyeline sahiptir (Chrastina, 2018).

Çalışmaların Belirlenmesi ve Verilerin Toplanması

Meta sentez çalışmalarına bir takım işlem basamaklarından sonra başlanır. Polat ve Ay (2016) alanyazında yer alan çalışmalardaki (Aspfors ve Fransson, 2015; Staneva, Bogossian ve Wittkowski 2015; Campbell, Pound, Morgan, Daker-White, Britten, Pill ve Donovan, 2011; Thomas ve Harden, 2008; Sandelowski ve Barroso, 2007; Noblit ve Hare, 1988) basamakları inceleyerek verilerin toplanması ve çalışmaların belirlenmesinde takip edilecek süreçleri belirlemişlerdir. Bu çalışmada da aynı süreçler kullanılmıştır.

Adım 1: Araştırma sorularının tanımlanması ve oluşturulması

Adım 2: Konuya uygun anahtar kelimeler belirlenip literatür taraması yapılması.

Adım 3: Kaynakların toplanması, incelenmesi, tanımlanması ve değerlendirilmesi.

Adım 4: Çalışmalara dâhil edilip dahil edilmeme kriterlerinin belirlenmesi ve seçim yapılması.

Adım 5: Seçilen çalışmaların incelenerek ortak temalar ve bu temalara ait alt temaların oluşturulması, bu temalar arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması.

Adım 6: Ortaya çıkan temalar doğrultusunda bulguların sentezlenmesi.

Adım 7: Araştırma sürecinin ve araştırma sonucu elde edilen bulguların ayrıntılı bir şekilde raporlaştırılması.

Bu araştırma kapsamını Türk araştırmacıların yapmış olduğu 9 çalışma oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında: 'göç', 'göçmen öğrenci', 'refugee children', 'sığınmacı', 'mülteci' anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Araştırmaya dahil edilecek çalışmaların belirlenmesinde Millet Kütüphanesi Veri tabanından yararlanılmıştır.

Araştırmaya dahil edilme kriterleri:

Çalışmanın;

- Türkiye'de yapılmış olması
- Nitel araştırma yöntemi kullanılması
- Sonuçlarının mülteci öğrencilerin yaşadıkları sorunlar veya bu sorunlara yönelik çözüm önerileri olması

Bu çalışmanın amacı mülteci çocukların yaşadıkları sorunlarla ilgili çalışmaları sentezlemektir. Bu amaca yönelik araştırma soruları :

1. Mülteci çocukların yaşadıkları sorunlar nelerdir?

2. Mülteci çocukların yaşadıkları sorunlara yönelik öğretmen ve alan uzmanlarının çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar Tablo 1'de verilmiştir. Tabloda verilen çalışmalar Kaynakça bölümünde önüne Yıldız imi (*)konularak belirtilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Çalışmalara İlişkin Bilgiler

Kod	Künye	Ülke	Çalışma Grubu	Veri Analizi
A1	Uzun ve Bütün, 2016	TÜRKİYE	6	İçerik Analizi
A2	Şeker ve Sirkeci, 2015	TÜRKİYE	9	İçerik Analizi
A3	Temur ve Özalp, 2022	TÜRKİYE	9	Olgubilim
A4	Aydeniz ve Sarıkaya, 2021	TÜRKİYE	28	İçerik Analizi
A5	Doğan ve Avcıoğlu, 2022	TÜRKİYE	49	Betimsel Analiz
A6	Eren, 2019	TÜRKİYE	83	Durum Çalışması
A7	Yenen ve Ulucan, 2020	TÜRKİYE	14	Durum Çalışması ve içerik analizi
A8	Özoruç ve Dikici Sığirtmaç, 2020	TÜRKİYE	11	İçerik Analizi
A9	Yurdakul ve Tok, 2018	TÜRKİYE	70	İçerik analizi

Verilerin Analizi

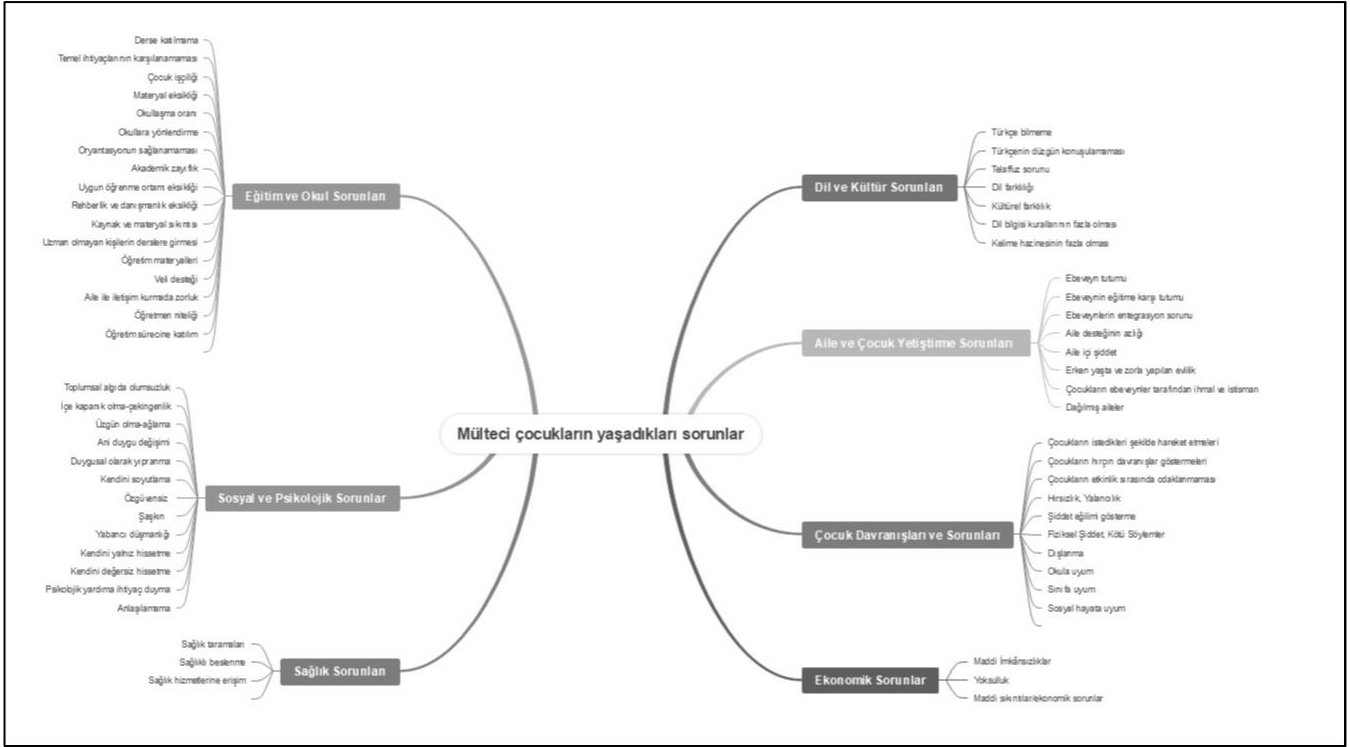
Çalışmalar A1,A2,A3....., A9 şeklinde kodlanmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan çalışmalar okunup incelenmiş, çalışmaların künyeleri, çalışma grubu, veri analizler ve çalışma yapılan ülke bilgileri tablo haline getirilmiştir. Diğer aşamada çalışmalardaki kodlar belirlenmiş ve benzer kodlar bir araya getirilerek temaların alt yapılarının oluşturulması sağlanmıştır. Daha sonrası araştırmaların hepsi tekrar incelenerek kodlar üzerinde eklemeler veya çıkartmalar yapılarak kodlama işlemi tamamlanmış. Kodlamaların tamamlanmasıyla birlikte alt temalar ve temalar oluşturulmuştur.

Kodlar, temalar ve sentezler bir düzen içinde toplanarak genel bir bakış sağlanmıştır. Her tema, ilgili doğrudan alıntılarla desteklenip açıklanmıştır. Doğrudan alıntılar, çalışma kodları ile katılımcı kodlarının birleştirilmesiyle elde edilen kodlarla verilmiştir.

Bulgular

Meta senteze dâhil edilen çalışmaların incelenmesi sonucunda 'Mülteci çocukların yaşadıkları sorunlar nelerdir?' araştırma sorusuna yönelik yedi tema elde edilmiştir. Araştırmalardan elde edilen tema ve kodlar Şekil 1' de verilmiştir.

Şekil 1

Temalar

Dil ve Kültür Sorunları

Bu tema, mülteci çocukların dil ve kültür farklılıklarından dolayı yaşadıkları sorunları kapsamaktadır. Türkçe dilbilgisi kurallarının ve kelime sayısının fazla olması ile birlikte dilin doğru telaffuz edilmesinin zorluğu Türkçe öğrenmelerini yavaşlatmaktadır. Buna bağlı olarak mülteci çocukların Türkçe bilmemeleri, öğretmen ve arkadaşlarıyla iletişim kurmalarını güçleştirmekte bu durumda kültürel öğelerin öğrenilememesi sonucu sorunlar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Bu tür öğrencilerle iletişime geçmekte zorlanıyorum hatta iletişim kuramıyorum. Çocuklar da iletişim kurmakta güçlük çekiyorlar bu nedenle onlarla oynamak istemiyorlar (Ö4). A1

"Ö7: bazı mülteci çocuklar okulda Türkçe konuşmayı öğreniyor. Yavaş ilerliyor. Bazen Türkçey kendi dilleri ile karıştırıyorlar. Türkçenin ses yapısına, kalıplarına aşna olmayan bu öğrencilere Türkçe öğretmeye çalışıyoruz. Sorulduğunda bu öğrenciler kendi [ana] dilinde olmayan sesler çıkaramıyorlar. (A2)

Ö14: " Genellikle Arap alfabesinde olmayan harflerin telaffuzunda güçlük çekiyorlar. Eklerin kullanımında öğrenciler sorun yaşıyorlar. " (A4)

Ö11: "Kelime hazinesi yaşadığım en büyük problemdir. Çok basitten giderek bir örnek vermek gerekirse "Kalemtraşlarınızı teneffüste kullanın" dediğim zaman kalemtraşın ne olduğunu açıklamak durumda kalıyorum." (A4)

Ö19: "Bu öğrenciler şartlar gereği zamansız aramıza katıldılar. Bizim örf ve adetlerimize çok yabancılar. Bizim çocuklar da onların örf ve adetlerine yabancı. Bu yüzden bir türlü kaynaşamıyorlar" (A9)

Aile ve Çocuk Yetiştirme Kuralları

Bu tema temel olarak mülteci aile yapılarının ve çocuk yetiştirme kurallarının farklılığını ele almaktadır. Mülteci aileler savaştan kaçarak geldikleri için aile yapıları ve düzenleri dağılmış biçimdedir. Araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında bu tema ebeveyn tutumu, ebeveynin eğitime karşı tutumu, ebeveynlerin entegrasyon sorunu, aile desteğinin azlığı, aile içi şiddet, erken yaşta ve zorla yapılan evlilik, çocukların ebeveynler tarafından ihmal ve istismar edilmesi olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

K7: "Aile bireylerinden şiddet gören mülteci çocukların sayısı oldukça fazla. Bu durum sadece ebeveynlerle sınırı kalmıyor maalesef. Kardeşler ve yakın akrabaların da istismarına uğruyorlar. Kız çocuklarını erken yaşta evlendirme eğilimindedir. Eğitimleri çoğu zaman ikinci hatta üçüncü plana atılıyor. " (A7)

Ö1: “Çocuk okulda bir sorun çıkardığında veli ile iletişime geçemiyoruz. Hem tam olarak yerleşik bir hayata bile geçmemişler hem de okula gelse bile anlaşamıyoruz bir türlü ” (A1)

K7: “Velilerin ilgisizliği en başta. Ne uğraşıyorsak ne veriyorsak biz kendi başımıza veriyoruz, bizim zorumuzla daha doğrusu. Veli aramıyor sormuyor, durumu nedir diye şey yapmıyor. Bizim gayretimiz ile öğrencinin gayretiyle yürütüyoruz. Velide bir ilgi yok. ” (A3)

Çocuk Davranışları ve Sorunları

Bu tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde çocukların istedikleri şekilde hareket etmeleri, hırçın davranışlar göstermeleri, etkinlik sırasında odaklanmamaları, şiddet eğilimi göstermeleri, kötü söylemlerde bulunmaları, dışlanmaları, hırsızlık, yalancılık ve uyum problemleri yaşadıkları belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö11 :“Genellikle Türkçe-Dil etkinliklerinde sorun yaşıyoruz. Türkçe dili, keli me hazineleri düşük olduğu için hikâye dinlemesi gereken esnada hikayeyi din lemekte zorlanıyorlar ve farklı şeylere odaklanıyorlar. Böylece diğer çocukların da dikkati dağılıyor.”(A8)

Eğitim ve Okul Sorunları

Bu tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde derse katılmama, temel ihtiyaçlarının karşılanamaması, çocuk işçiliği, materyal eksikliği, okullaşma oranı, okullara yönlendirme, oryantasyonun sağlanamaması, akademik zayıflık, uygun öğrenme ortamı eksikliği, rehberlik ve danışmanlık eksikliği, kaynak ve materyal sıkıntısı, uzman olmayan kişilerin derslere girmesi, öğretim materyalleri, veli desteği, aile ile iletişim kurmada zorluk, öğretmen niteliği ve öğretim sürecine katılım olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö 18: “Fakülteadaki yıllarımızda yabancı öğrencilere nasıl eğitim verileceğine ilişkin hiç eğitim almadık. Bununla ilgili hizmet içi eğitim etkinlikleri zaman zaman düzenlense de çok etkili olduğunu düşünmüyorum. Bilgi eksikliklerini daha çok kendim araştırarak bulmaya ve diğer arkadaşlarıma sorarak çözümler üretmeye çalışıyorum” (A6)

Sosyal ve Psikolojik Sorunlar

Bu tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde toplumsal algıda olumsuzluk, içe kapanık olma-çekingenlik, üzgün olma-ağlama, ani duygu değişimi, duygusal olarak yıpranma, kendini soyutlama, özgüvensiz, şaşkın, yabancı düşmanlığı, kendini yalnız hissetme, kendini değersiz hissetme, psikolojik yardıma ihtiyaç duyma ve anlaşılama olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö12: “Her insan kendini rahat olduğu yerde yani kendi yuvasında kendini en iyi şekilde ifade edebilir. Yuvasından, evinden, yurdundan uzakta olan insanların gurbetteki durumu nasılsa yabancı öğrenci de o şekilde şaşkın ve öz güvensiz bir durumdadır. ” (A9)

Ö8: “Öğrenci de her derste ve her etkinlikte yanlış yapma korkusu var. Çekingen, sessiz ve içine kapanık. ” (A9)

Sağlık Sorunları

Bu tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; sağlık taramaları, sağlıklı beslenme ve sağlık hizmetlerine erişim olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

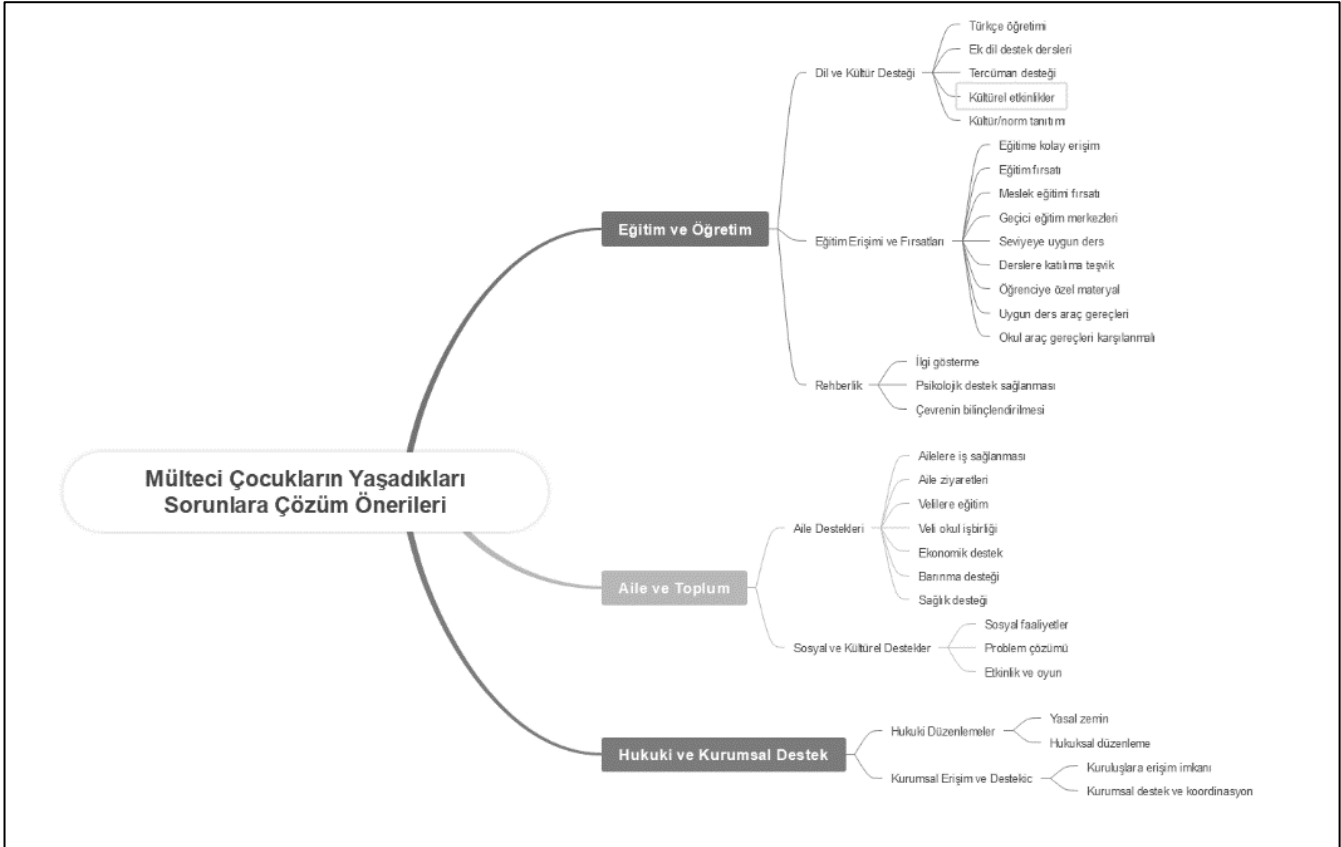
K3: “Bu çocukların sağlık taramalarından geçmediklerini düşünüyorum. El ayak hastalığı gibi Türkiye’de daha önceleri görülmeyen hastalıkların yanı sıra çoktan ortadan kalkmış olan çiçek hastalığı gibi vakalarla karşılaşıyoruz. Çoğu da sağlıklı beslenemiyor. ”(A8)

Ekonomik Sorunlar

Bu tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; maddi imkânsızlıklar, yoksulluk ve maddi sıkıntılar/ekonomik sorunlar olarak belirlenmiştir. Bu tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö1:“Evde on iki kişi kalıyorlar. İki aile birlikteymiş. Öyle olunca çocuk doğru dürüst beslenemiyor. Okulda besliyoruz ama yıkayamıyoruz. Öz bakım becerilerini kazanmamış çoğu. Üstüne kaçırıyor, eli yüzü kir içinde. Öyle olunca diğer çocuklar yaklaşmak istemiyorlar” (A1)

Meta senteze dâhil edilen çalışmaların incelenmesi sonucunda ‘Mülteci çocukların yaşadıkları sorunlara yönelik öğretmen ve alan uzmanlarının çözüm önerileri nelerdir?’ araştırma sorusuna yönelik üç tema ve yedi alt tema elde edilmiştir. Araştırmalardan elde edilen temalar, alt temalar ve kodlar Şekil 2’ de verilmiştir.

Şekil 2

Eğitim ve Öğretim

Dil ve Kültür Desteği

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; Türkçe öğretimi, ek dil destek dersleri, tercüman desteği, kültürel etkinlikler ve kültür/norm tanıtımı olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö11 :“Bu çocukların yaşlarıyla beraber direkt okula başlamalarını yanlış görüyorum. Bence Türkçe öğrenmek ve Türkçe konuşmak için hazırlık sınıfına benzer bir sınıfta okuduktan sonra normal sınıf seviyelerine geçmeleri gerekiyor.” (A4)

K6: “Dil sorunu önemli bir sorun bence. Bu çocukların buldukları ortama uyum sağlayabilmeleri ve topluma entegre olabilmeleri için Türkçe öğrenmeleri şart. Bu yüzden bölgedeki mülteci çocukların sayılarına göre belirlenen okullarda yabancı öğrencilere hizmet verecek şekilde birtakım düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir”. (A7)

Ö2: “Kesinlikle her sınıfa bir tercüman olması gerekiyor. Sürecin daha verimli olması ve benim de motivasyonumu arttırması için faydalı olacağını düşünüyorum” (A8)

Eğitim Erişimi ve Fırsatları

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; eğitime kolay erişim, eğitim fırsatı, meslek eğitimi fırsatı, geçici eğitim merkezleri, seviyeye uygun ders, derslere katılıma teşvik, öğrenciye özel materyal, uygun ders araç gereçleri, okul araç gereçlerinin karşılanması şeklinde belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö22 :“Ders kitapları baştan sona değişmeli, öğrencilerin yaş ve seviyelerine göre her sınıf düzeyine ayrı kitaplar olmalı” (A6)

K1: “En azından okul araç gereçleri karşılanabilir. Bizim en büyük sıkıntılarımızdan birisi o. Üst baş çok önemli değil ama okul araç gereçleri karşılanabilir...” (A3)

Rehberlik

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; ilgi gösterme, psikolojik destek sağlanması ve çevrenin bilinçlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

K2: "Sosyal yaşama ayak uyduramayanlar ve dışlananlar rehabilite edilmelidir. Psikolojik yardımlar ile desteklenmelidir." (A8)

Aile ve Toplum

Aile Destekleri

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; ailelere iş sağlanması, aile ziyaretleri, velilere eğitim, veli okul işbirliği, ekonomik destek, barınma desteği, sağlık desteği olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

T8: "Mülteci ocukların ve ailelerinin ülkeye vardıklarında eğitim fırsatları, meslek eğitim fırsatları ve rehberlik konusunda bilgilendirmeler önermiştir. Ailelere alışma hakkı tanınmalı ve okullara mülteci çocukların masraflarını karşılayacak fon sağlanmalı ve burslar verilebilir."(A2)

Sosyal ve Kültürel Destekler

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; sosyal faaliyetler, problem çözümü, etkinlik ve oyun olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

T7: "Ailelerin sorunlarını anlamak ve onları okullardaki sosyal faaliyetlere katılmaya teşvik etmek n ale ziyaretler yapabileceğin önermiştir." (A2)

Hukuki ve Kurumsal Destek

Hukuki Düzenlemeler

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; yasal zemin ve hukuksal düzenleme olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

Ö2 : "Eğitim eşitliği olmalı ve bu konuda gerekli zemin ve zaman sağlanmalıdır." (A4)

Kurumsal Erişim ve Destek

Bu alt tema araştırmaya dahil edilen çalışmalar kapsamında değerlendirildiğinde; kuruluşlara erişim imkanı, kurumsal destek ve koordinasyon olarak belirlenmiştir. Bu alt tema kapsamında meta senteze dâhil edilen çalışmalardan doğrudan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

K11: "Yerel entegrasyon çalışmalarının artması, kamuoyu bilinçlendirme alışmaları." (A7)

Sonuç

Bu araştırma kapsamında mülteci çocukların yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara bulunan çözüm önerileri üzerine yapılan çalışmaların meta sentezlemesi yapılmıştır. Son yıllarda Türkiye, zorunlu göç dalgalarıyla karşılaşmış ve bu durum mülteci nüfusunun önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Bu g, özellikle çocuklar üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Bu ocuklar, sosyal uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nedeniyle önemli sorunlar yaşamaktadır. Mülteci ocuklar, dil ve kültür farkları nedeniyle çeşitli zorluklar yaşamakta (Yener & Doğutaş, 2023 ; Çinkır vd., 2023; Adıgüzel & Tanyaş, 2020; Yaman, 2024); Türkçeyi düzgün konuşamama, telaffuz sorunları ve dil bilgisi kurallarının karmaşıklığı gibi problemlerle karşılaşmaktadırlar. Bu dil engelleri, çocukların eğitim ve sosyal entegrasyonlarını güçleştirirken, kültürel farklılıklar da uyum sürecini zorlaştırmaktadır.

G süreci, mülteci çocuklarının yaşadığı zorlukları artırmıştır. Bu ocuklar, aile yapılarındaki sorunlar nedeniyle büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Özellikle ebeveynlerin eğitim ve entegrasyon konusundaki yetersizlikleri, aile desteğinin azlığı ve ebeveynlerin eğitime karşı olumsuz tutumları gibi faktörler, çocukların eğitim ve sosyal uyum süreçlerinde ciddi engellere yol açmaktadır. Ebeveynlerin entegrasyon sorunları, aile içi destek eksiklikleriyle birleşerek, çocukların eğitim ve sosyal uyum süreçlerinde önemli zorluklar yaratmaktadır (Kaştan, 2015).

Yaşanan göç hareketleri, mülteci çocuklarının eğitim ve sosyal uyum süreçlerinde önemli zorluklar yaratmıştır. Ebeveynlerin eğitime karşı olumsuz tutumları, entegrasyon konusundaki yetersizlikleri ve aile desteğinin azlığı gibi faktörler, bu çocukların akademik ve sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle ebeveynlerin eğitim sürecindeki destek eksiklikleri ve entegrasyon sorunları, çocukların okul ortamına uyum sağlamalarını ve toplumsal entegrasyonlarını zorlaştırmaktadır. Ebeveynlerin eğitime karşı olan olumsuz tutumları, çocukların eğitimde başarı sağlamalarını ve sosyal beceriler geliştirmelerini engellemektedir.

Bu sorunlar, çocukların genel iyilik halleri üzerinde derin etkiler yaratmaktadır (Deniz & Yıldırım Kurtuluş, 2024). Aile içi destek eksiklikleri, ebeveynlerin entegrasyon konusundaki zorlukları ve eğitime karşı olumsuz tutumlar, çocukların hem akademik hem de sosyal yaşamlarında önemli engellere yol açmaktadır. Bu durum, mülteci çocuklarının sağlıklı bir gelişim süreci geçirmelerini ve toplumla uyum sağlamalarını güçleştirmektedir (Yaylı & Aslan, 2023). Dolayısıyla, bu çocukların eğitim ve entegrasyon süreçlerinin desteklenmesi, ebeveynlerin eğitime ve entegrasyona yönelik tutumlarının iyileştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, mülteci çocuklarının eğitim ve entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları aşmak için Türkçe öğretimi, dil destek dersleri, tercüman desteği ve kültürel etkinlikler gibi eğitim ve öğretim alanında çeşitli destekler sağlanmalıdır. Eğitim erişimini ve fırsatlarını artırmak için geçici eğitim merkezleri, meslek eğitimi fırsatları ve uygun materyaller temin edilmelidir. Rehberlik hizmetleriyle ilgi gösterilmeli ve psikolojik destek sağlanmalıdır. Ailelere iş, ekonomik destek ve barınma gibi yardımlar sunulmalı, sosyal ve kültürel etkinliklerle toplumsal entegrasyonları teşvik edilmelidir. Hukuki ve kurumsal düzeyde, yasal düzenlemeler ve kurumsal desteklerle koordinasyon güçlendirilmelidir. Bu kapsamlı çözümler, mülteci çocuklarının eğitimde başarı sağlamalarını ve sağlıklı bir toplumsal uyum süreci geçirmelerini mümkün kılacaktır.

Bu bağlamda, mülteci çocukların yaşadıkları sorunlara vurgu yapan araştırma sonuçları doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Mülteci çocukların ve ailelerinin yerel kültürü tanımalarını sağlayacak kültürel etkinlikler ve sosyal aktiviteler düzenlenmelidir.

Mülteci aileler için, çocukların eğitim ve uyum süreçlerini destekleyen eğitim ve bilgilendirme programları sunulmalıdır.

Eğitmcilerin, mülteci çocukların ihtiyaçlarına yönelik özel eğitimler alması sağlanarak daha etkili bir öğretim süreci sağlanabilir.

Mülteci çocuklar ve ailelerine yönelik etkili dil eğitimi programları sunulmalıdır.

Kamu spotları, broşürler, diziler, belgeseller ve çeşitli kültürel etkinlikler aracılığıyla toplum bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Adıgüzel Öztoraman, S. & Tanyaş , B. (2020). Suriyeli mülteci kadınların göç deneyimleri: zorunlu göç, gündelik yaşam ve uyum üzerine nitel bir çalışma, *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 173-210.
- Aspfors, J., & Fransson, G. (2015). Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: A qualitative meta-synthesis. *Teaching and Teacher Education*, 48, 75-86.
- *Aydeniz, S., & Sarıkaya, B. (2021). Göçmen çocukların eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 385-404.
- Campbell, R., Pound, P., Pope, C., Britten, N., Pill, R., Morgan, M., & Donovan, J. (2003). Evaluating meta-ethnography: a synthesis of qualitative research on lay experiences of diabetes and diabetes care. *Social Science And Medicine*. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00064-3](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00064-3)
- Campbell, R., Pound, P., Morgan, M., Daker-White, G., Britten, N., Pill, R., & Donovan, J. (2011). Evaluating meta ethnography: systematic analysis and synthesis of qualitative research. *Health Technology Assessment*, 15(43), 35-57.
- Chrastina, J. (2018). *Meta-Synthesis Of Qualitative Studies: Background, Methodology And Applications*. Nordsci Conference Proceedings Book 1 Volume 1. <https://doi.org/10.32008/nordsci2018/b1/v1/13>
- Çinkır, , Aydoğdu, , Tiryakioğlu, K. & Demir, G. (2024). Okul müdürlerinin Suriyeli öğrencilerin okula uyumuna ilişkin görüşleri . *Journal Of Multidisciplinary Studies In Education*, 8(1), 1-22.
- Deniz, M. E., & Yıldırım Kurtuluş, H. (2024). Ergenlik dönemindeki suriyeli mülteci çocuklarda iyi oluş: Deneysel bir karma yöntem araştırması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 13(2): 339-352.
- *Doğan, A., & Avcıoğlu, A. (2022). Kapsayıcı eğitimin yadsınamaz gerçeği: göçmen çocukların eğitim sorunlarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 987-1015.
- *Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.

- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54), 838-851.
- Güneş, D. & Erdem, R. (2022). Nitel araştırmaların analizi: meta-sentez. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 81-98.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4).
- Koçak, A. & Kaygısız, A. D. (2023). Cumhuriyet’ten bugüne Türkiye’nin göç politikaları: göç yönetimindeki ulusal ve uluslararası aktörler. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 5(13), 253-273.
- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-ethnography: Synthesizing qualitative studies (Vol. 11)*. Sage.
- Nurdoğan, A. K., Dur, A. İ. B., & Öztürk, M. (2016). Türkiye'nin mülteci sorunu ve Suriye krizinin mülteci sorununa etkileri. *İş ve Hayat*, 2(4), 217-238.
- *Özoruç, N., & Sığırtmaç, A. D. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mülteci Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 237-258.
- Perruchoud, R., & Redpath-Cross, J. (Eds.). (2013). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Oxford University Press.
- Polat, S., & Ay, O. (2016). Meta-sentez: kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde nitel araştırmalar dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 4(1), 52-64.
- Sandelowski, M., & Barroso, J. (2007). Handbook for synthesizing qualitative research. *Springer Publishing Company*.
- Staneva, A. A., Bogossian, F., & Wittkowski, A. (2015). The experience of psychological distress, depression, and anxiety during pregnancy: a meta-synthesis of qualitative research. *Midwifery*, 31, 563-573
- *Şeker, B. D., & Sirkeci, I. (2015). Challenges for refugee children at school in Eastern Turkey. *Economics and Sociology*, 8(4), 122-133.
- Tekindal, M. & Tonbalak, K. (2021). Nitel araştırmalarda meta-sentezin kapsamı ve yaşlılık alanında meta-sentez örnekleri. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 21 (2), 235-268.
- *Temur, M., & Özalp, M.T. (2022). Sınıf öğretmenlerinin penceresinden göçmen öğrencilerin sorunları ve çözüm önerileri. *Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 110-141.
- Thomas, J., & Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC medical research methodology*, 8(1), 1-20.
- Toker, A. (2022). Bir araştırma metodolojisi olarak sistematik literatür incelemesi: meta-sentez yöntemi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 313-340.
- Tunç A.Ş. (2015) Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*. 2 (2). 29 - 63
- *Uzun, E. M., & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Yaman, H. (2024). Göç araştırmalarında yeni bir disiplin: Göç dilbilimi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö14), 213-226.
- Yaylı, H., & Aslan, Y. Z. (2023). Türkiye’de göçmenlerin uyum sorunu bağlamında bir değerlendirme. *Journal of Economics, Business, Politics, & International Relations (JEBPIR)*, 9.
- *Yenen, E. T. & Ulucan, P. (2020). Uzman görüşleri doğrultusunda Türkiye’de yaşayan mülteci çocukların sorunlarına yönelik çözüm önerileri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(1), 292-305.
- Yener, G., & Doğutaş, A. (2024). Okul yönetici ve öğretmenlerinin göçmen ve yabancı uyruklu öğrencilerle yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(25), 54-80.
- *Yurdagül, A., & Tok, T. (2018). Öğretmen gözüyle mülteci/göçmen öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.

INTERNATIONAL
EJER
CONGRESS

Certificate of Participation

Irem Bıyık

has participated succesfully in the XI International Eurasian Educational Research
Congress and presented a paper entitled "Mülteci Çocukların Yaşadıkları Sorunlar: Meta Sentez Çalışması"

Held in Kocaeli, Türkiye, May 21 - 24, 2024

Şenel Poymazlı

Ord. Prof. Dr. Şenel POYRAZLI
Congress President
Penn State Harrisburg

Elif Çelebi Öncü

Prof. Dr. Elif ÇELEBİ ÖNCÜ
Dean of the Faculty of Education
Kocaeli University

TÜBİTAK SUPPORTED

